

ปริยัติ-ปฏิบัติ

ในหมู่ผู้สนใจศึกษาศาสนาจะมีข้อโต้แย้งกันเสมอระหว่าง การศึกษาจากตำรา คือศึกษาด้านปริยัติ กับอีกฝ่ายหนึ่งเน้น การปฏิบัติและไม่เน้นการศึกษาจากตำรา ว่าแนวทางใดจะให้ผลดีกว่ากัน

สำหรับหลวงปู่ดูลย์ อตุโล ท่านเสนอแนะให้ดำเนินสายกลาง นั่นคือถ้านั้นเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แล้วละเลยอีกด้าน หนึ่ง ก็เป็นการสุดโต่งไป

หลวงปู่ท่านแนะนำลูกศิษย์ลูกหาที่มุ่งปฏิบัติธรรมว่า ให้อ่านตำรับตำราส่วนที่เป็นพระวินัยให้เข้าใจ เพื่อที่จะปฏิบัติ ไม่ผิด แต่ในส่วนของพระธรรมนั้นให้ตั้งใจปฏิบัติเอา

จากคำแนะนำนี้แสดงว่าหลวงปู่ถือเรื่อง การปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระวินัยเป็นเรื่องสำคัญ และจะต้องมาก่อน ศึกษา ให้เข้าใจ และปฏิบัติตนให้ถูก แล้วเรื่องคุณธรรมและปัญญาสามารถสร้างเสริมขึ้นได้ถ้าตั้งใจ

ยกตัวอย่างในกรณีของ หลวงตาแนน

หลวงตาแนนไม่เคยเรียนหนังสือ ท่านมาบวชพระเมื่อวัยเลย กลางคนไปแล้ว ท่านเป็นพระที่มีความตั้งใจดี ว่าง่ายสอน ง่าย ขยัน ปฏิบัติกิจวัตรไม่ขาดตกบกพร่อง เห็นพระรูปอื่นเขาออกไปรุคงค์ก็อยากไปด้วย จึงไปขออนุญาตหลวงปู่

เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว หลวงตาแนนก็ให้บังเกิดความวิตกกังวล ปรับทุกข์ขึ้นว่า “กระผมไม่รู้หนังสือ ไม่รู้ภาษาพูด เขา จะปฏิบัติกับเขาได้อย่างไร”

หลวงปู่จึงแนะนำด้วยเมตตาว่า

“การปฏิบัติไม่ได้เกี่ยวกับอักษร พยัญชนะ หรือคำพูดอะไรหรอก ที่รู้ว่าตนไม่รู้ก็ดีแล้ว สำหรับวิธีปฏิบัตินั้น ในส่วนวินัยให้พยายาม ดูแบบเขา ดูแบบอย่างครูบาอาจารย์ผู้นำ อย่าทำให้ผิดแผกจากท่าน ในส่วนธรรมะนั้นให้ดูที่จิตของตัวเอง ปฏิบัติที่จิต เมื่อเข้าใจจิตแล้วอย่างอื่นก็เข้าใจได้เอง”

เนื่องจากหลวงปู่ได้อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ผู้ปฏิบัติมากต่อมาก ท่านจึงให้ข้อสังเกตในการปฏิบัติธรรมระหว่างผู้ที่เรียนน้อยกับผู้เรียนมากมาก่อนว่า

“ผู้ที่ยังไม่รู้หัวข้อธรรมอะไรเลย เมื่อปฏิบัติอย่างจริงจังมักจะได้ผลเร็ว เมื่อเขาปฏิบัติจนเข้าใจจิต หมดสงสัยเรื่องจิตแล้ว หันมาศึกษาไตรปิฎกในภายหลัง ก็จะรู้แจ้งแทงตลอดแตกฉานน่าอัศจรรย์”

“ส่วนผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมาก่อน แล้วจึงหันมาปฏิบัติต่อภายหลัง จิตจะสงบเป็นสมาธิยากกว่าเพราะชอบใช้วิตกวิจารณ์มาก เมื่อจิตวิตกวิจารณ์มาก วิจิกิจฉาก็มาก จึงยากที่จะประสบผลสำเร็จ”

อย่างไรก็ตามข้อสังเกตดังกล่าว หลวงปู่ย้ำว่า **“แต่ทั้งนี้ก็ไม่เสมอไปที่เดียว”** แล้วท่านให้ข้อแนะนำต่อไปอีกว่า

“ผู้ที่ศึกษาทางปริยัติจนแตกฉานมาก่อนแล้ว เมื่อหันมามุ่งปฏิบัติอย่างจริงจัง จนถึงขั้นอธิจิต อธิปัญญาแล้ว ผลสำเร็จก็จะยิ่งวิเศษขึ้นไปอีก เพราะเป็นการเดินตามแนวทางปริยัติ ปฏิบัติ ย่อมแตกฉาน ทั้งอรรถและพยัญชนะ ฉลาดในการชี้แจงแสดงธรรม”

หลวงปู่ได้ยกตัวอย่างพระเถระทั้งในอดีตและปัจจุบันเพื่อสนับสนุน ความคิดดังกล่าว ก็มีท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจันทน์ โท จันทร์) แห่งวัดบวรนิเวศ กรุงเทพฯ และท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน แห่งสำนักวัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

ทั้งสององค์นี้ **“ได้ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ อาจหาญชาญฉลาดในการแสดงธรรม เป็นประโยชน์ใหญ่หลวงแก่พระศาสนาเป็นอย่างยิ่ง”**

โดยสรุป หลวงปู่สนับสนุนทั้งตำรา คือ ปริยัติและปฏิบัติต้องไปด้วยกัน และท่านย้ำว่า

“ผู้ใดหลงใหลในตำราและอาจารย์ ผู้นั้นไม่อาจพ้นทุกข์ได้ แต่ผู้ที่จะ พ้นทุกข์ได้ ต้องอาศัยตำราและอาจารย์เหมือนกัน”

ที่ผ่านมาได้กล่าวถึงการสอนของหลวงปู่คุณุส อุดโล ว่า ท่านไม่ทิ้งทั้งปริยัติและปฏิบัติ ต้องมีประกอบกัน

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการสอนของหลวงปู่จากประสบการณ์ของหลวงปู่เพิ่ม กิตฺติวิฑู โน (พระมงคลวัฒนคุณ) แห่งวัดถ้ำไทรรัตน์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ขอยกข้อความมาดังนี้

การศึกษาความรู้กับหลวงปู่คุณุสเมื่อครั้งที่ท่าน (หลวงปู่เพิ่ม) ยังเป็นสามเณรน้อย ได้รับการชี้แนะอบรมร่ำสอนจากหลวงปู่คุณุสอย่างใกล้ชิด โดยท่านจะเน้นให้ศิษย์ของท่านมีความสำนึกตรึกอยู่ในจิตเสมอถึงสภาวะความเป็นอยู่

ในปัจจุบันว่า

บัดนี้เราได้บวชกายบวชใจเข้ามาอยู่ในบวรพุทธศาสนา เป็นสมณะที่ชาวบ้านทั้งหลายให้ความเคารพบูชา ทั้งยังอุปัฏฐากอุปถัมภ์ค้ำจุนด้วยปัจจัยสี่ ควรที่จะกระทำตนให้สมกับที่เขาเคารพบูชา ถือประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรมตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่ฝ่าฝืนทั้งที่ลับและที่แจ้ง

พระเณรที่มาบวชกับท่าน หลวงปู่จึงให้ศึกษาทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติควบคู่กันไป

ด้านปริยัติ ท่านให้เรียนนักธรรม บาลี ไวยากรณ์ ให้เรียนรู้ถึงเรื่องศีลธรรม พระวินัย เพื่อจะได้จดจำนำไปประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทางที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ ซึ่งจะทำให้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างเหมาะสมเยี่ยงผู้ถือบวช ที่ชาวบ้านเขาศรัทธากราบไหว้บูชา

ด้านปฏิบัติ ท่านเน้นหนักเป็นพิเศษให้พระเณรทุกรูปทุกองค์ปฏิบัติกัมมัฏฐาน เพราะการปฏิบัติพระธรรมกัมมัฏฐานนี้ จะเป็นการฝึกกายฝึกจิตให้ผู้ศึกษาธรรม ได้รู้ได้เห็นของจริง โดยสภาพที่เป็นจริง อันเกิดจากการรู้การเห็นของตนเอง ไม่ใช่เกิดจากการอ่านจดจำจากรับตำรา ซึ่งเป็นการรู้ด้วย สัญญาแห่งการจำได้หมายรู้ คือรู้แต่ยังไม่เห็น ยังไม่แจ้ง แทงตลอดอย่างแท้จริง

ข้อธรรมกัมมัฏฐานที่หลวงปู่ดูลย์ ท่านให้พิจารณาอยู่เป็นเนืองนิตย์ก็คือ หัวข้อกัมมัฏฐานที่ว่า **สัพเพ สงขารา สัพพสมุตฺตา อนตฺตา**

การพิจารณาตามหัวข้อธรรมกัมมัฏฐานดังกล่าวนี้ หากได้พิจารณาทบทวนอย่างสม่ำเสมอแล้ว ในเวลาต่อมาก็จะรู้แจ้งสว่างไสว เข้าใจได้ชัดว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวง เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้ หากความจริงยังยืนยันไม่ได้ มีการเกิดดับ - เกิดดับอยู่ตลอดเวลา

เมื่อพิจารณาเห็นอย่างนี้แล้ว จะทำให้เลิกละจากการยึดถือตัวตนบุคคลเราท่าน เพราะได้รู้ได้เห็นของจริงแล้วว่า สังขารที่เรารักหวงแหนนั้น ไม่ช้าไม่นานมันก็ต้องเสื่อมสูญดับไปตามสภาวะของมัน ไม่อาจที่จะฝ่าฝืนได้

เมื่อสังขารดับได้แล้ว ความเป็นตัวเป็นตนก็ไม่มี เพราะไม่ได้เข้าไปเพื่อปรุงแต่ง ครั้นเมื่อความปรุงแต่งขาดหายไป ความทุกข์จะเกิดได้อย่างไร